

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2008
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΘΕΜΑΤΑ

Βρισκόμαστε σ' ένα σταυροδρόμι δεν ήμασταν ποτέ απομονωμένοι μείναμε πάντα ανοιχτοί σ' όλα τα ρεύματα – Ανατολή και Δύση και τ' αφομοιώνουμε θαυμάσια τις ώρες που λειτουργούσαμε σαν εύρωστος οργανισμός. [...] Συνταραζόμαστε κι εμείς, δικαιολογημένα ή αδικαιολόγητα, από διαδοχικές κρίσεις, αποκαλυπτικές εφευρέσεις και φόβους, που δεν αφήνουν τον ανθρώπινο νου να ηρεμήσει – σαν την καλαμιά στον κάμπο. Μπροστά σ' αυτά, τι μας μένει για να βαστάξουμε αν απαρνηθούμε τον εαυτό μας; Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια¹ μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας. Σας παρακαλώ να με συγχωρήσετε που μνημονεύω εδώ προσωπικές εμπειρίες: δεν έχω άλλο πειραματόζωο από εμένα. Και η προσωπική μου εμπειρία μου δείχνει πως το πράγμα που με βοήθησε, περισσότερο από κάθε άλλο, δεν ήταν οι αφηρημένοι στοχασμοί ενός διανοουμένου, αλλά η πίστη και η προσήλωσή μου σ' έναν κόσμο ζωντανών και περασμένων² ανθρώπων στα έργα τους, στις φωνές τους, στο ρυθμό τους, στη δροσιά τους. Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μου έδωσε το συναίσθημα πως δεν είμαι μια αδέσποτη μονάδα, ένα άχερο στ' αλώνι. Μου έδωσε τη δύναμη να κρατηθώ ανάμεσα στους χαλασμούς που ήταν της μοίρας μου να ιδώ. Κι ακόμη, μ' έκανε να νιώσω, όταν ξαναείδα το χρώμα που με γέννησε, πως ο άνθρωπος έχει ρίζες, κι όταν τις κόψουν πονεί, βιολογικά, όπως όταν τον ακρωτηριάσουν.

[...] Κι όλα τούτα θα μπορούσα να τα ονομάσω με τη λέξη παράδοση, που την ακούμε κάποτε ψυχρά και μας φαίνεται υπόδικη³. Αλήθεια, υπάρχουν ροπές⁴ που νομίζουν πως η παράδοση μας στρέφει σε έργα παρωχημένα⁵ και ανθρώπους παρωχημένους πως είναι πράγμα τελειωμένο και άχρηστο για τις σημερινές μας ανάγκες πως δεν μπορεί να βοηθήσει σε τίποτε τον σημερινό τεχνοκρατικό άνθρωπο που γνώρισε φριχτούς πολέμους και φριχτότερα στρατόπεδα συγκεντρώσεως αυτόν τον άνθρωπο που αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στην κατάσταση του θηρίου και την κατάσταση του ανδροειδούς⁶. Η παράδοση είναι λοιπόν ένα περιπτό βάρος που πρέπει να εξοβελιστεί⁷. Μου φαίνεται πως αυτές οι ροπές εκπορεύονται από τη σύγχρονη απελπισία για την αξία του ανθρώπου. Είναι τα συμπτώματα ενός πανικού, που εν ονόματι του ανθρώπου τείνουν να κατακερματίσουν την ψυχή του ανθρώπου. Όμως τι απομένει αν βγάλουμε από τη μέση τον άνθρωπο;

Γ. Σεφέρη, *Δοκίμες*, τ.2, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1974, σσ. 175-177

1. ψεγάδια: ελαττώματα
2. περασμένων: ανθρώπων που έχουν φύγει από τη ζωή
3. υπόδικη: υπόλογη, ένοχη
4. ροπές: απόψεις
5. παρωχημένα: ξεπερασμένα
6. του ανδροειδούς: του ανθρωπόμορφου
7. εξοβελιστεί: διωχτεί

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη (90-110 λέξεις) του κειμένου που σας δόθηκε. **Μονάδες 25**

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο (70-80 λέξεις) το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: «Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας».

Μονάδες 10

B2. α) Το στοχαστικό δοκίμιο έχει συχνά προσωπικό - βιωματικό χαρακτήρα. Να καταγράψετε δύο σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 2

β) Βασικό, επίσης, χαρακτηριστικό του στοχαστικού δοκιμίου είναι η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας. Να καταγράψετε τρία σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 3

B3. Να σχηματίσετε μία πρόταση ή μία περίοδο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις: *εφευρέσεις, εμπειρία, αμφιταλαντεύεται, τεχνοκρατικό, πανικού*.

Μονάδες 5

B4. Από το β' συνθετικό των παρακάτω λέξεων να σχηματίσετε μία νέα σύνθετη λέξη: *σταυροδρόμι, αποκαλυπτικές, βιολογικά, παράδοση, υπόδικη*. **Μονάδες 5**

Γ. Ο Δήμος σας διοργανώνει μια εκδήλωση με θέμα την παράδοση. Ως εκπρόσωπος της μαθητικής σας κοινότητας αναλάβετε τη σύνταξη ενός κειμένου που θα εκφωνηθεί στην εκδήλωση. Σ' αυτό να αναφέρετε τις αιτίες για τις οποίες πολλοί νέοι σήμερα έχουν απομακρυνθεί από την παράδοση και να προτείνετε τρόπους επανασύνδεσής τους με αυτήν (500-600 λέξεις). **Μονάδες 50**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Το κείμενο του Γ. Σεφέρη αναφέρεται στην ανάγκη του ανθρώπου να τραφεί πνευματικά από την παράδοσή του. Επισημαίνει ο γράφων ότι η μοίρα του ελληνικού έθνους λόγω γεωγραφικής θέσης και ιστορικών συγκυριών σηματοδότηκε από διαδοχικές δυσκολίες. Απέναντι σε αυτό το δεδομένο καταθέτει την προσωπική του εμπειρία για τον τρόπο με τον οποίο κατόρθωσε να συγκεράσει μέσα του το παρελθόν με το παρόν και το μέλλον, επιβεβαιώνοντας έτσι ως πηγή της δύναμής του την παράδοση. Γ' αυτό και διαφωνεί με όσους θεωρούν την παράδοση παρωχημένη έννοια και άχρηστη για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προβλημάτων επισημαίνοντας ότι παρόμοιες αντιδράσεις οφείλονται στην κυριαρχία του τεχνοκρατικού πνεύματος και στην απαξίωση της ανθρώπινης ουσίας.

B1. Είναι γενικά παραδεκτό ότι κάθε έθνος μαζί με τα θετικά γνωρίσματα φέρει ελαττώματα, αφού έτσι είναι πλασμένη η ανθρώπινη φύση, ατελής και επιρρεπής στα λάθη. Έτσι, και το ελληνικό έθνος κατά τη διάρκεια της ιστορικής του πορείας και έχοντας εμπλακεί – άθελα του πολλές φορές – σε κρίσεις οικονομικοπολιτικές και άλλες έχει οδηγηθεί σε λαθεμένες επιλογές. Ωστόσο, δεν είναι τα λάθη που θα κρίνουν τη σχέση του ελληνικού έθνους με το παρελθόν παρά μόνο στο βαθμό που απαιτεί η αναγκαιότητα της αυτογνωσίας. Πρέπει οι Έλληνες να αντλήσουμε τα θετικά στοιχεία από το παρελθόν και ν' αξιοποιήσουμε την ιστορική μνήμη δημιουργικά, για την κατανόηση του παρόντος και τη χάραξη μιας μελλοντικής πορείας. Η ελληνική παράδοση συνιστά πολύτιμη εμπειρία και κυρίως πολύμορφη, αφού συνταράσσεται από υψηλή πνευματική δημιουργία, υψηλού ήθους πολιτικές στιγμές και κοινωνικές δράσεις, ενώ έχει να επιδείξει ανθρώπους-φιλοσόφους, πολιτικούς, επιστήμονες –ικανούς να φωτίζουν την ανθρωπότητα σε κάθε βήμα που αποτολμά προς το μέλλον.

B2. α) Το στοχαστικό δοκίμιο έχει συχνά προσωπικό –βιωματικό χαρακτήρα. Το απόσπασμα που μας δόθηκε είναι δείγμα τέτοιου κειμενικού είδους. Ενδεικτικά παραδείγματα του προσωπικού –βιωματικού στοιχείου είναι τα ακόλουθα:

→ Χρήση α΄ προσώπου –βιωματικό στοιχείο. Ο Γ. Σεφέρης διατυπώνει έναν προβληματισμό για την παράδοση φιλτράροντάς τον μέσα από μια προσωπική οπτική. Μας παρακαλεί να του επιτρέψουμε μια προσωπική ομολογία. Μέσω αυτής εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο άντλησε δύναμη από τον ανεξάντλητο κόσμο της παράδοσης και όχι από τη στείρα ενασχόληση με τις θεωρητικές προσεγγίσεις της διανόησης. [Σας παρακαλώ να με συγχωρήσετε ... από εμένα.]

→ Κουβεντιαστός λόγος → συνειρμική γραφή. Ο δοκιμιογράφος μας αποκαλύπτει την ανέλιξη του εσωτερικού του στοχασμού υιοθετώντας ένα προσωπικό τόνο και ακολουθώντας τους δρόμους της συνειρμικής γραφής. Με αφόρμηση τις περιπέτειες της εθνικής ιστορίας [Συνταραζόμαστε κι εμείς ... διαδοχικές κρίσεις.] οδηγείται σε μια κατάθεση προσωπικής εμπειρίας [Και η προσωπική μου εμπειρία ... περασμένων ανθρώπων] που με τη σειρά της του επιτρέπει ένα ουσιαστικό σχόλιο για την ουσία της παράδοσης και τη στάση του σύγχρονου πολιτισμού απέναντί της. [Η παράδοση είναι λοιπόν ... απελπισία για την αξία του ανθρώπου.]

β) Μεταφορική λειτουργία της γλώσσας διαπιστώνεται στις ακόλουθες φράσεις: «δεν έχω άλλο **πειραματόζωο** από μένα», «και τ' αφομοιώνω με τις ώρες που εμείς, δικαιολογημένα, λειτουργούσαμε **σαν εύρωστος οργανισμός**», «όταν ξαναείδα **το χώμα που με γέννησε**»

B3. Οι τεχνολογικές **εφευρέσεις** της εποχής μας συμβάλλουν στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων.

Στη σύγχρονη εποχή της διαδικτυακής επικοινωνίας δίνεται η ευκαιρία στην επιστημονική κοινότητα να αξιοποιήσει την **εμπειρία** κάθε ερευνητή.

Δεν **αμφιταλαντεύτηκε** να δώσει την οριστική του απάντηση.

Το **τεχνοκρατικό** πνεύμα της εποχής μας οδηγεί στην άκρατη εξειδίκευση.

Η ψυχραιμία και η ετοιμότητα είναι τα αποτελεσματικότερα φάρμακα κατά του **πανικού**.

B4. • **σταυροδρόμι** < σταυρός + δρόμος: αμφίδρομος

- **αποκαλυπτικές** < από + καλύπτω: συγκάλυψη
- **βιολογικά** < βίος + λόγος: αντίλογος
- **παράδοση** < παρά + δίδωμι (δίνω): καταδότης
- **υπόδικη** < υπό + δίκη: ακριβοδικαίος

Γ. Παραγωγή κειμένου: ομιλία - προσχεδιασμένος προφορικός λόγος

Αιτίες απομάκρυνσης των νέων από την παράδοση.

Η αντίληψη ότι η παράδοση συνίσταται από ένα σύνολο νεκρών/παρωχημένων αξιών χωρίς χρηστική εφαρμογή στην εποχή μας.

Απόλυτη κυριαρχία του σύγχρονου τεχνοκρατικού πολιτισμού, που δίνει έμφαση στην τεχνολογία, στην ορθολογιστική προσέγγιση των πραγμάτων και παραγκωνίζει ηθικές, πνευματικές και ανθρωπιστικές αξίες.

Η εσφαλμένη εκτίμηση ότι η παράδοση και οι αξίες που τη συνθέτουν δε συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη σύμφωνα με τις απαιτήσεις του ωφελμιστικού πνεύματος του καιρού μας.

Η παρακμή των ηθικών αξιών και η αποπνευματοποίηση του σύγχρονου ανθρώπου.

Ο χρησιμοθηρικός, εργαλειώδης και τεχνοκρατικός προσανατολισμός της γνώσης, όπως προωθείται από το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα. Από το τελευταίο απουσιάζουν μαθήματα και εκδηλώσεις /δραστηριότητες σχετικά με την τέχνη, τον λαϊκό πολιτισμό και τα μνημεία.

Ο λανθασμένος τρόπος (μετάδοσης) γνωστοποίησης των αξιών της παράδοσης στους νέους και της σημασίας της διατήρησής της.

Ο χειρισμός της παράδοσης από τα Μ.Μ.Ε. στρεβλώνει την αξία της είτε αποσιωπώντας την είτε προσδίδοντάς της λαϊκίστικα χαρακτηριστικά.

Ο αστικός τρόπος ζωής, η μαζοποίηση, η απομάκρυνση από τη φύση.

Ο ισοπεδωτικός χαρακτήρας της παγκοσμιοποίησης, που αλλοιώνει εθνικά χαρακτηριστικά και επιβάλλει πολιτισμική ομοιομορφία.

Άκριτη υιοθέτηση ξενικών προτύπων και η αβίαστη απόρριψη εθνικών στοιχείων λόγω της ξενομανίας και των συμπλεγμάτων επαρχιωτισμού και κατωτερότητας του νεοέλληνα.

Η επαναστατική – ριζοσπαστική φύση του νέου, η τάση να αμφισβητεί οτιδήποτε αναφέρεται στο παρελθόν.

Τρόποι επανασύνδεσης των νέων

Καταλυτικός είναι ο ρόλος της Παιδείας και των φορέων της

Η οικογένεια οφείλει να διατηρεί και να μεταλαμπαδεύει στα νεότερα μέλη τις αξίες της παράδοσης. Σημαντικός μπορεί να αποδειχθεί ο ρόλος των γηραιότερων μελών μιας οικογένειας που αποτελούν φορείς ιστορικής μνήμης και παράδοσης.

Το εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να εμπνέει στους νέους πίστη στις αξίες του λαϊκού πολιτισμού. Με συγκεκριμένα μαθήματα όπως η ιστορία, η αρχαία και η νεοελληνική γλώσσα και με καλλιτεχνικές εκδηλώσεις και περιηγήσεις / επισκέψεις σε τόπους ιστορικούς δύναται να ανακινήσει το ενδιαφέρον για το παρελθόν αναδεικνύοντας την πολύπλευρη υπόστασή του.

Τα Μ.Μ.Ε. πρέπει να επαναξιολογήσουν τη στάση τους απέναντι στην παράδοση προβάλλοντας το γνήσιο πνεύμα της μέσω προγραμμάτων σχετικών με την ιστορία και την τέχνη. Είναι μια πρόκληση για τους υπεύθυνους φορείς των Μ.Μ.Ε. να αποκαλύψουν την ομορφιά της παράδοσης, καθώς και τον διασκεδαστικό της χαρακτήρα απομυθοποιώντας τη στερεοτυπική αντίληψη σύμφωνα με την οποία καθετί παραδοσιακό είναι σοβαροφανές και κουραστικό για τον θεατή / ακροατή / αναγνώστη.

Οι πνευματικοί άνθρωποι οφείλουν να προβάλλουν μέσα από το έργο τους τις αξίες της παράδοσης και να αφιπνίζουν τις συνειδήσεις των νέων. Ενδιαφέρον θα είχε να αναδείξουν τον τρόπο με τον οποίο οι ίδιοι συγκέρασαν σε μια γόνιμη σύνθεση το παρελθόν με το παρόν.

Ευθύνη Κράτους / Πολιτείας

Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη στοιχείων λαϊκού πολιτισμού όπως ιστορικά κτίσματα, παραδοσιακή αρχιτεκτονική, φυσικό περιβάλλον, καλλιτεχνική έκφραση.

Ενσωμάτωση του ανθρωποκεντρικού πνεύματος στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Ευθύνη πολίτη

Να συνειδητοποιήσει την αξία των στοιχείων της παράδοσης, να την προσεγγίζει βιωματικά, να την επικαιροποιεί και να τη μεταδίδει στις επόμενες γενιές.